

KS. EDWARD STANIEK

Kraków, Papieski Fakultet Teologiczny

KOMENTARZ DO PISMA ŚWIĘTEGO JEDNĄ Z FORM MODLITWY PATRYSTYCZNEJ

W kontekście naszych rozważań o modlitwie patrystycznej pragnę zwrócić uwagę na jedną z jej form, jaką jest komentarz do Pisma świętego. Krótkość komunikatu pozwala na zasygnalizowanie tylko dwu spraw.

1. Biorąc do ręki patrystyczne komentarze do Pisma świętego, trzeba pamiętać, że nie są one niczym innym jak utrwaloną na piśmie medytacją nad tekstem świętym. Można by zaryzykować twierdzenie, że komentarze były pisane przez Ojców Kościoła dla nich samych, z potrzeby ich serca, przy czym nie tyle chodziło o sporządzenie ksiąg do których można by później zaglądać, ale o samą refleksję powstałą przy notowaniu. Dopiero na drugim planie komentarze patrystyczne miały na uwadze odbiorców.

Starochrześcijańscy komentatorzy, chcąc wejść w tajemnicę Słowa Bożego, zdanie po zdaniu, czasem słowo po słowie, jak ziarno po ziarnku, rozcierali na mąkę, aby uczynić z niej pokarm dla swej wiary i aby móc nią karmić innych. Modlitewna medytacja nad Pismem świętym, ujęta w formę komentarza, stanowi fundament wielkiej teologii Ojców Kościoła.

2. Istnieje duża różnica między komentarzami do Pisma świętego epoki patrystycznej a komentarzami współczesnymi. Jakkolwiek bowiem komentarze Ojców Kościoła różnią się między sobą w sposób znaczny, zwłaszcza pod względem metody interpretacji tekstu, to jednak łączą je dwa wspólne rysy.

a) Każdy komentarz patrystyczny jest wyznaniem osobistej wiary autora w natchniony charakter komentowanego tekstu. Czasami ten osobisty rys jest bardzo dyskretnie ukryty, ale zawsze jest podstawą całego komentarza. Żaden z Ojców Kościoła, pisząc komentarz, ani na moment nie zapomina o tym, że ma przed sobą tekst o wyjątkowym autorytecie — tekst święty. Stąd też pierwszym i podstawowym warunkiem właściwego odczytania słów Pisma świętego jest według nich wiara w jego natchnienie.

Współczesne kanony nauki, precyzujące różnicę między tym co naukowe i nienaukowe, oraz konieczność dyskusji z ludźmi niewierzącymi podającymi własną interpretację Biblii, wpłynęły na to, że powstające obecnie komentarze biblijne, nie muszą a nawet nie mogą być wyznaniem osobistej wiary autora w natchniony charakter komentowanego tekstu; gdyby bowiem były, odmówiono by im — pod zarzutem subiektywizmu — charakteru naukowego. Znaleźliśmy się zatem w sytuacji w której Ojcowie Kościoła postawiliby pytanie: czy każdy wspaniały komentarz do Biblii jest równocześnie wspaniałym komentarzem do Pisma świętego. Biorąc bowiem pod uwagę kryterium jakim oni się posługiwali, komentarz do Pisma świętego musi być wyrazem wiary autora w natchniony charakter komentowanego tekstu, a nie tylko dowodem jego erudycji w zakresie filologii czy historii starożytnej.

b) Z tym łączy się drugi charakterystyczny rys komentarzy patrystycznych. Są one bardzo ściśle związane z ówczesnym życiem Kościoła oraz problemami jakie nurtowały ówczesnych chrześcijan. Jest to prosta konsekwencja wiary w natchnienie. Jeśli bowiem z punktu widzenia życia religijnego czytanie Pisma świętego posiada sens, to tylko i wyłącznie wtedy, gdy człowiek znajduje w nim odpowiedź Boga na aktualnie nurtujące go problemy. Jeśli tego odniesienia do współczesności zabraknie, to czytanie Biblii nie będzie niczym więcej, jak czytaniem jednej z wielu ksiąg przekazanych przez historię. Komentarze Ojców Kościoła są bardzo mocno zakorzenione w życiu ówczesnego Kościoła i nie można ich właściwie odczytać bez dobrej znajomości sytuacji w jakiej powstały. Tego właśnie odniesienia do aktualnych problemów brak komentarzom współczesnym. Dzisiejsi komentatorzy ograniczają się jedynie do uwzględnienia sytuacji w jakiej tekst Biblii został zredagowany, a nie w jakiej jest komentowany.

Proszę mnie źle nie zrozumieć, nie chodzi mi o krytykę współczesnych komentarzy, które przy aktualnym podziale dyscyplin teologicznych mają swoje uzasadnienie, ale o dostrzeżenie istotnych rysów komentarzy patrystycznych. Istniejące obecnie rozróżnienie między studium Pisma świętego a modlitwą, w epoce patrystycznej było nie do przyjęcia. Dla Ojców Kościoła takie studium zawsze było modlitwą.

COMMENTAIRE DE L'ECRITURE SAINTE UNE DES FORMES DE LA PRIERE PATRISTIQUE

R é s u m é

Les commentaires pour l'Écriture Sainte des Pères de l'Église ne présentent rien d'autre qu'une méditation écrite sur la Parole divine comprise dans la Bible. En distinction des commentaires bibliques, qu'on crée à notre époque le commentaire patristique est, d'une part, toujours une confession de la foi personnelle de l'auteur au caractère inspiré du texte commenté, de l'autre, il constitue toujours un essai de dégager de l'Écriture Sainte une réponse sur des questions qui étaient actuelles pour l'Église contemporaine.